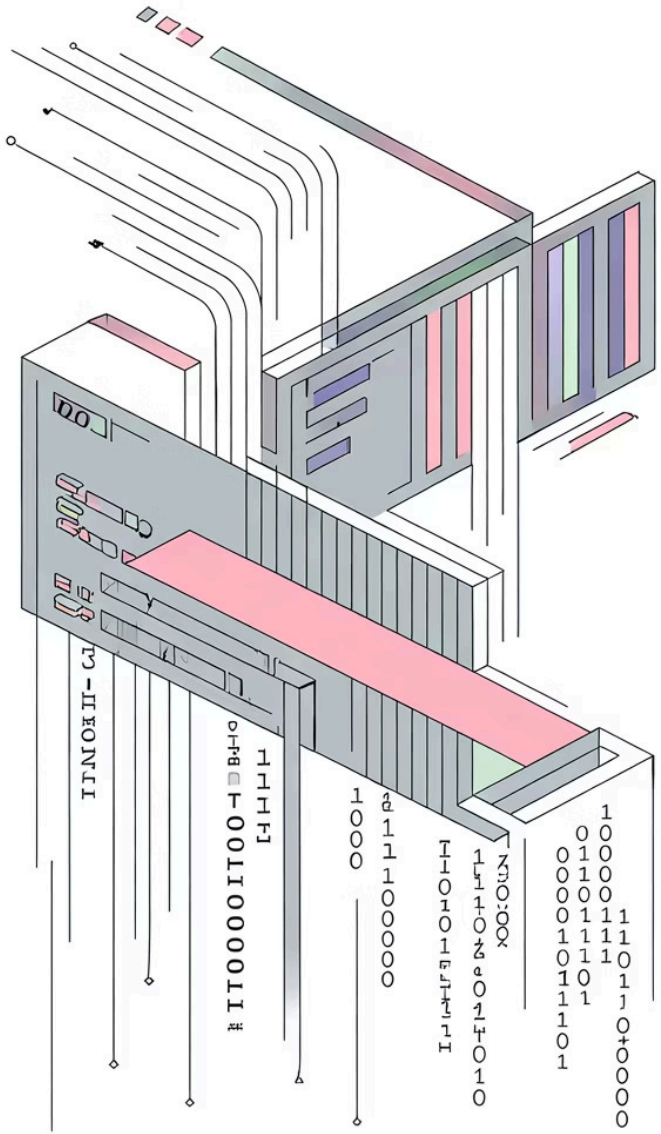

ASCII tabulka, práce se znaky a číselné soustavy v Pythonu

V této lekci se ponoříte do fascinujícího světa znakové reprezentace v počítači a naučíte se programovat různé převody mezi znaky, dekadickými čísly a dalšími číselnými soustavami. Současně si zdokonalíte techniky zápisu a čtení dat, práci s funkcemi a ukázněné formátování výstupu do tabulek.

Cíle této lekce

ASCII reprezentace

Porozumět základní tabulce kódování znaků a její důležitosti v programování

Převody znaků

Naučit se převádět znaky na čísla a naopak pomocí funkcí ord() a chr()

Číselné soustavy

Realizovat převod mezi binární, osmičkovou a šestnáctkovou soustavou

Formátování tabulek

Sestavovat a formátovat tabulky textově bez použití speciálních knihoven

Parametry funkcí

Seznámit se s rozsahy a uživatelsky měnitelnými parametry

Práce s funkcemi

Procvičit práci s funkcemi, parametry a návratovými hodnotami

Co je ASCII a proč je důležité?

Základní informace o ASCII

ASCII (American Standard Code for Information Interchange) je základní tabulka, která přiřazuje každému znaku jedinečné číslo. Toto kódování vzniklo v 60. letech 20. století a stalo se základem pro reprezentaci textu v počítačích.

Každé písmeno, číslo nebo speciální znak je v počítači reprezentováno nějakou číselnou hodnotou v rozsahu 0-127. To znamená, že když napíšete písmeno "A", počítač ve skutečnosti pracuje s číslem 65.

Základní převody v Pythonu

Python poskytuje jednoduché funkce pro práci s ASCII:

```
# Znak na číslo (ASCII kód)
ord("A")  # Výstup: 65

# Číslo na znak
chr(65)   # Výstup: 'A'
```

Tyto dvě funkce jsou klíčové pro veškerou práci s převody mezi znaky a jejich číselnou reprezentací.

Pro českou abecedu

Pro češtinu a další jazyky s diakritikou existují rozšířená kódování jako UTF-8, která podporují mnohem více znaků než základní ASCII.

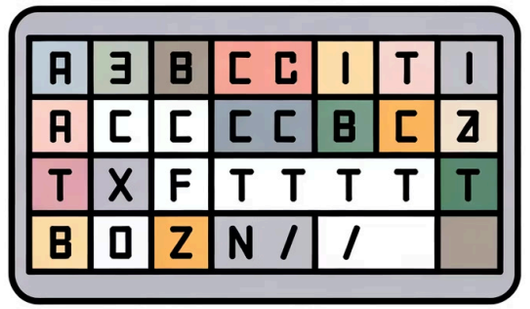

Vytvoření jednoduché ASCII tabulky

Základní výpis v jednom sloupci

Nejjednodušší způsob, jak vypsat ASCII tabulku, je projít všechny hodnoty v rozsahu 1-127 a pro každou z nich zobrazit číslo a odpovídající znak:

```
for i in range(1, 128):
    print(f"{i:3} {chr(i):4}")
```

Vysvětlení formátování

- **chr(i)** - získá znak z jeho ASCII kódu
- **:3** - určuje šířku prvního sloupce (číslo) na 3 znaky
- **:4** - určuje šířku druhého sloupce (znak) na 4 znaky
- Zarovnání zajišťuje přehledný výstup

Tímto způsobem získáte základní přehled všech ASCII znaků včetně kontrolních znaků, písmen, číslic a speciálních symbolů.

Praktický příklad výstupu

```
 65 A
 66 B
 67 C
 68 D
 69 E
...
 90 Z
 97 a
 98 b
 99 c
```

Tip pro začátečníky

Zkuste si nejprve vypsat jen rozsah 65-90 (velká písmena) a 97-122 (malá písmena), abyste lépe pochopili strukturu ASCII tabulky.

Převody do různých číselných soustav

V programování často potřebujeme pracovat s různými číselnými soustavami. Python nám poskytuje vestavěné funkce pro snadný převod mezi nimi.

Binární soustava (2)

```
bin(65)
# '0b1000001'

# Bez prefixu:
bin(65)[2:]
# '1000001'
```

Binární zápis používá pouze cifry 0 a 1. Je to základ veškeré digitální technologie.

Osmičková soustava (8)

```
oct(65)
# '0o101'

# Bez prefixu:
oct(65)[2:]
# '101'
```

Osmičková soustava byla populární v raných počítačích a stále se občas používá.

Šestnáctková soustava (16)

```
hex(65)
# '0x41'

# Bez prefixu:
hex(65)[2:].upper()
# '41'
```

Hexadecimální zápis je velmi užitečný pro práci s barvami, pamětí a binárními daty.

Kompletní tabulka s převody

Pro vytvoření přehledné tabulky se všemi převody použijeme následující kód:

```
for i in range(32, 128):
    print(f"{i:<5}{chr(i):<5}{bin(i)[2:]:<10}{oct(i)[2:]:<5}{hex(i)[2:].upper():<5}")
```

Tento kód vypíše každý znak spolu s jeho reprezentací v dekadické, binární, osmičkové a šestnáctkové soustavě. Začínáme od 32, protože znaky 0-31 jsou kontrolní a netisknutelné.

Organizace kódu pomocí funkcí

Funkce pro výpis ASCII tabulky

Pro lepší organizaci a znovupoužitelnost kódu doporučujeme vytvořit funkce, které zapouzdří logiku výpisu a převodů. Funkce umožňují parametrizaci a snadnou modifikaci chování programu.

```
def ascii_table(start=32, end=127):
    print(f"Dec  Char Bin       Oct  Hex")
    print("-" * 35)
    for i in range(start, end+1):
        dec = i
        char = chr(i)
        binary = bin(i)[2:]
        octal = oct(i)[2:]
        hexa = hex(i)[2:].upper()
        print(f"{dec:<5}{char:<5}{binary:<10}{octal:<5}{hexa:<5}")
```

Výhody tohoto přístupu

- Flexibilní rozsah - můžete snadno změnit, které znaky chcete vypsat
- **Znovupoužitelnost** - funkci lze volat vícekrát s různými parametry
- **Čitelnost** - kód je přehlednější a srozumitelnější
- **Údržba** - změny stačí provést na jednom místě

Příklady volání funkce

```
# Celá tabulka
ascii_table()

# Pouze velká písmena
ascii_table(65, 90)

# Malá písmena
ascii_table(97, 122)

# Číslice
ascii_table(48, 57)

# Vlastní rozsah
ascii_table(35, 64)
```

Výchozí hodnoty parametrů

Použití výchozích hodnot (start=32, end=127) umožňuje volat funkci bez parametrů pro standardní výpis, ale zároveň zachovává flexibilitu.

Převod znaku na zadanou soustavu

Vytvoříme univerzální funkci, která dokáže převést jakýkoliv znak do zvolené číselné soustavy. Tato funkce bude užitečná pro interaktivní práci s uživatelem.

Implementace funkce

```
def char_to_base(char, base):
    """
    Převede znak na reprezentaci
    v zadané číselné soustavě.

    Args:
        char: znak k převodu
        base: 'bin', 'oct', nebo 'hex'

    Returns:
        řetězec s číslem v dané soustavě
    """
    value = ord(char)

    if base == 'bin':
        return bin(value)[2:]
    elif base == 'oct':
        return oct(value)[2:]
    elif base == 'hex':
        return hex(value)[2:].upper()
    else:
        return "Neplatný typ soustavy!"
```

Ukázky použití

```
# Převod znaku # do různých soustav
print(char_to_base("#", "bin"))
# Výstup: '100011'

print(char_to_base("#", "hex"))
# Výstup: '23'

print(char_to_base("#", "oct"))
# Výstup: '43'

# Převod písmene A
print(char_to_base("A", "hex"))
# Výstup: '41'

print(char_to_base("A", "bin"))
# Výstup: '1000001'
```

Funkce nejprve převede znak na jeho ASCII hodnotu pomocí `ord()` a poté aplikuje požadovaný převod do zvolené soustavy.

Tuto funkci lze snadno rozšířit o další soustavy nebo o kontrolu vstupů, například ověření, zda je zadaný znak platný ASCII znak.

Formátovaný vícesloupcový výstup

Pro větší přehlednost a úsporu místa můžeme vytvořit tabulku rozdělenou do více sloupců. Tento přístup je obzvláště užitečný při výpisu velkého množství dat.

```
def ascii_table_multicolumn(start=32, end=127, cols=4):
    """
    Vypíše ASCII tabulku ve více sloupcích vedle sebe.

    Args:
        start: začátek rozsahu ASCII kódů
        end: konec rozsahu ASCII kódů
        cols: počet sloupců v tabulce
    """
    # Hlavička tabulky opakovaná pro každý sloupec
    header = f"Dec  Char Bin        Oct  Hex   | "
    print(header * cols)
    print("-" * (len(header) * cols))

    # Procházíme řádky
    for i in range(start, end+1, cols):
        # V každém řádku procházíme sloupce
        for j in range(i, min(i+cols, end+1)):
            dec = j
            char = chr(j)
            binary = bin(j)[2:]
            octal = oct(j)[2:]
            hexa = hex(j)[2:].upper()
            print(f"{dec:<5}{char:<5}{binary:<10}{octal:<5}{hexa:<5}", end="| ")
    print()  # Nový řádek po dokončení všech sloupců
```

Výhody vícesloupcového formátu

- **Kompaktní zobrazení** - více informací na obrazovce najednou
- Lepší využití prostoru - zejména na širších displejích
- **Přehlednost** - snadnější porovnání hodnot
- **Flexibilita** - počet sloupců lze snadno měnit

Příklady volání

```
# 4 sloupce (výchozí)
ascii_table_multicolumn()

# 3 sloupce, omezený rozsah
ascii_table_multicolumn(35, 62, 3)

# 2 sloupce, pouze písmena
ascii_table_multicolumn(65, 90, 2)
```

Praktická cvičení a rozšíření

01

Interaktivní převodník

Upravte program tak, že uživatel zadá znak a program automaticky vypíše všechny jeho reprezentace - dekadickou hodnotu, binární, osmičkový i hexadecimální zápis. Použijte funkci input() pro získání vstupu.

02

Obousměrný převod

Přidejte možnost zadat nejen znak, ale i číslo (ASCII kód) a program vypíše odpovídající znak spolu se všemi jeho reprezentacemi v různých soustavách. Implementujte kontrolu, zda uživatel zadal znak nebo číslo.

03

Validace vstupů

Zaveďte důkladnou kontrolu vstupů - uživatel nesmí zadat číslo mimo platný rozsah (1-127 pro základní ASCII). Program by měl vypsat srozumitelnou chybovou zprávu a umožnit opakovaný pokus.

04

Rozšířené informace

Rozšiřte tabulku o dodatečné informace, které by mohly být užitečné - například textovou reprezentaci netisknutelných znaků (TAB, ENTER, BACKSPACE) nebo kategorii znaku (číslo, písmeno, speciální znak).

Příklad hlavní funkce programu

Pro srozumitelnost používejte hlavní blok, kde organizujete volání všech funkcí:

```
if __name__ == "__main__":
 import os
 os.system("cls") # Vyčištění konzole (Windows)

 # Základní tabulka
 print("=== Základní ASCII tabulka ===")
 ascii_table()

 print("\n=== Omezený výpis ===")
 ascii_table(40, 60)

 print("\n=== Více sloupců ===")
 ascii_table_multicolumn(35, 62, 4)

 # Interaktivní část
 char = input("\nZadejte znak pro převod: ")
 print(f"\nBinárně: {char_to_base(char, 'bin')}")
 print(f"Osmičkově: {char_to_base(char, 'oct')}")
 print(f"Hexadecimálně: {char_to_base(char, 'hex')}")
```

Kontrolní otázky a shrnutí

Otázky k zamyšlení

1 Co znamená ASCII a proč je důležité?

ASCII je standardní systém pro kódování znaků, který přiřazuje každému znaku jedinečné číslo. Je základem pro reprezentaci textu v počítačích a komunikaci mezi systémy.

2 Jak převádíte znaky na čísla v Pythonu?

Používáme funkce `ord()` pro převod znaku na číslo a `chr()` pro převod čísla zpět na znak.

3 Které číselné soustavy se v praxi používají?

Binární (základ digitálních systémů), osmičková (práce s právy v Unixu), hexadecimální (barvy, paměť, ladění) a samozřejmě dekadická soustava.

Klíčové poznatky lekce

Co jste se naučili

- Porozumět reprezentaci znaků v počítači pomocí ASCII
- Používat funkce ord() a chr() pro převody
- Převádět čísla mezi různými číselnými soustavami
- Formátovat výstup do přehledných tabulek
- Organizovat kód pomocí funkcí s parametry
- Pracovat s rozsahy a kontrolovat vstupy

Další kroky

Procvičte si tyto koncepty na vlastních projektech. Zkuste vytvořit komplexnější aplikaci, která kombinuje všechny naučené techniky - například ASCII art generátor nebo šifrovací program založený na posunutí ASCII kódů.